

ئەنگىيە جاسىل تىپكە ويسىتى ، دامۇ بۇقاراعا تىپىدىلىك جەنگىزدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

بۇل ارادان قازىپ نىئەن ئاقتەن نەگىز-

دى شىكى مۇناي مەملەكەتتىڭ سىرەك كەزدە-

سەتنى ستراتەگىيالىق بايلىعى سانالادى، ونى

شىكى ماتەريال رەتىندە پايدالانىپ وندىرلىگەن

اۋىر مەنشىكتى سالماقتى اۆياتسىيا كەروسىنى مەن

توتەنشە تومەن ئەمپەر،ئاۋراداى مايلاۋ مايى نە-

گىزنىنە اۆياتسىيادا جانە وزگە دە جوعارى، جاڭا

تەحنىكا سالاىسىندا پايدالانىلادى. كەزەكنە

ماخۇ مۇنايلىعن اشۇ قۇرىلىسى دۇماندى جۇمسى

جۇرگىزىپ، قۇمدى ؤشولىدىڭ توسىندە قۇدىق س-

رەلەرى بوي سوزىپ، بۇرعىلار گۇرىلدىۋەدە.

كومىر ونەر كاسپىتنىڭ ”ازىعى“، كومىر

”استىق قاباسىن“ بەكەمدەۋ — نەنگىيا -ئا-

ۋىيىسىزدىگىن قورعاۋدىڭ تومەنگى شەگى. اۋ-

تونومىيالى رايوندىق ساناق مەكەمەسىنىڭ

ساندى مالىمەتتە قاراعاندا، 1- ايدان 5- ايعا

دەين سۇرىپتاۋسىز كومىردىڭ ؤنىم مولشەرى

147 مىللىون 783 مىڭ 900 توننا بولپ، ساپكەس

مەزگىلدەگدەن %5.28 ارتقان. مۇنىڭ ئىشىندە ؤىرىن-

شى ماۋسېدا سۇرىپتاۋسىز كومىردىڭ ؤنىم مول-

شەرىنىڭ ارتۇ قارقىنى 20 جىلدان بەرگى ماۋ-

سېمدىق ارتۇ رەكوردىن جاراتتى.

ئەنگىيا قورىن ئاقتى سىستەۋدە شىنجياڭ

پرىقتىلپەين جاۋاپكەرلىشلك ارقىلاپ ئسكەرد-

لىك كورسەتىپ، كوپ جىل بۇكىل مەملەكەتكە

ۋزدىكىسىز تاىيىعى گاز، لەكىتر جەتكىزىۋ

نەگىزىندە، يىىل تاغى باۋىرلاس ولكە، رايون،

قالالاردى كومىرمەن قامداۋ اۋىر مىندەتتىن

ارقالدى.

ساندى مالىمەتتە كورسەتلىۋىشىشە، يىىل

دىنغىى جارتى جىلدا تارىم مۇناي الابىى

كازدى باتىستان شىعىسقا جەتكىزىۋ قۇبىر تورى

ارقىلى جالىي 300 مىللىيارد نەكىشەمتر دەن استام

كاز جەتكىزىپ، 15 ولكە، رايون، قالاعا،

120دان استام ؤىرى، ورتاشا قالاداعى 400

مىللىون شاماسىنداعى تۇرعىنعا تىپىدىلىك جەت-

كىزدى؛ شىنجياڭ ئەمەر جول تاراۋلارى دىنڭ-

ىى جارتى جىلدا شىنجياڭنىڭ سىرتىنا 57

مىللىون 787 مىڭ توننا كومىر تاسمانلداپ جەت-

كىزىپ، شىنجياڭنىڭ كومىرمەن قامداۋى حىشى

كارىدورى، باتىس وڭئۆستىك، خۇاچۇڭ،

خۇاۋڭ سىياقتى جەرلەر مەن وڭىرلەردى قامت-

دى؛ دىنغىى جارتى جىلدا شىنجياڭنىڭ لەكتىرىن

سىرتقا جەتكىزىۋ مولشەرى 50 مىللىون كىلوۋات سا-

عاتنان اسىپ، جۇڭگونىڭ 20 ولكە، رايون، قالاسىن

قامتىپ، جەرگىلىكتى ورنەن ەكونومىكاسىنىڭ

دامۇنا قۋاتتى قوزعاۋشى كۇش ازىرلەدى.

جاسىل دامۇ اۋىنىن اسقاقتاتتى

كومىر قىشقىل گازنىڭ شىعارلىۋىنەڭ

جوعارى مانئەن اسىرماۋ، كومىر قىشقىل گازىن

بەيتاراپتاندىرۇ نىئاناسىن جۇزەگە اسىرۇ ەل-

مىزدىڭ دۇنيە جۇزىنە بەرگەن ايمىندى ۋادە-

سى. باس شۇجى شي جىيىنىڭ كەزىندە: كوپتە-

گەن ورنىداردا كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعا-

رىلۋىنەڭ جوعارى مانئەن اسىرماۋدى، كومىر

قىشقىل گازىن بەيتاراپتاندىرۇدى دۇرىس ئانۇ

جانە يىگەرۇ كەرەك دەپ اتاپ كورسەتىپ، ادام

مەن تاىبىعات جارسىمدى قاتار ؤمىر سۇرەتن ك-

رىكتى جۇڭگونى قۇلىشنا قۇرۇپ، تازا دا كوركەم

دۇنيە ؤجۇزىن بىرگە قۇرۇعا مۇنان دا زور

ۋلەس قوسۇ كەرەك، - دەپ باسا دارىپتەدى.

«شىنجاڭ ۋىغۇر اۋتونومىيالى رايونىنىڭ

خالق شارۋاشلىغى مەن قوعامدىق دامۇدىڭ

14 - بەسىجىلدىق جوباسى جانە 2035 - جىلعا

دەينىگى بولاشاقتىق نىئانان باعدارلاماسىندا»

مەملەكەتتىڭ ”ئۇش بازا، ؤىر ارنا“ ورنىن

ارقاۋ ەتە وتىرىپ، كومىر، لەكىتر، مۇناي،

تاىيىعى گاز، جەل، چارىق توپتاۋدى ؤىر تۇلعا-

لاندىرۇدان ۋلكى كورسەتۇدى جەدەلدەتىپ،

تازا دا تومەن كومىر قىشقىل گازدى، خاۋپىسىز دە

جوعارى ؤونىمدى ئەنگىيا جۇيەسىن قۇرۇپ،

مەملەكەتتىڭ ئەنگىيا خاۋپىسىزدىگىن قامداۋدى

قامتاماسىز ەتۇ ورتانعا قوبىلدى. 8- جاڭا ئەنگىيا

بازاسىن قۇرۇ جانە لىگەرلەتىپ قۇرۇ، ياعنى

جۇندۇڭ 10 مىللىون كىلوۋات دارجەلى جاڭا

ئەنگىيا بازاسىن قۇرۇ، قۇمىلدىڭ سولئۆستىگى

10 مىللىون كىلوۋات دارجەلى جاڭا ئەنگىيا

بازاسىن جانە وڭئۆستىك شىنجياڭداعى تارىمدى

اينالغان 10 مىللىيون كىلوۋات دارجەلى تازا

ئەنگىيامەن قامداۋدى قامتاماسىز ەتۇ رايونىن

لىگەرلىلەتىپ قۇرۇ.

كەزەكتە قۇمىل قالاسى 10 مىللىيون

كىلوۋات دارجەلى جەل ەلەكتر بازاسىن،

مىللىيون كىلوۋات دارجەلى فوتوۋولتتىق ەلەكتر

شىعارۇ بازاسىن قۇردى. يىىل 1- ايدان 4- ايعا

دەين قۇمىل قالاسىنداعى كولەمىنەن جوعارى ونەر-

كاسپ كاسپورنىدارىنىڭ ەلەكتر شىعارۇ مولشەرى 3

مىللىيارد 970 مىللىيون كىلوۋات ساعات بولدى،

مۇنىڭ ئىشىندە جاڭا ئەنگىيانىڭ ەلەكتر شىعارۇى

تەڭ چارىمىنان استامىن ۇستادى.

جەلپەن چارىسىپ، كۇنمەن ئالاستى،

تېانشان الابىىندا جاڭا ئەنگىيانى دامىتۇدىڭ تا-

راۋىن اسقاقتاتتى. مول چارىق، جىلۇ بايلىغىنا يە

تارىم ويىياتى ”لتىن استاۋ“ سىياقتى، مەملەكەت

ەلەكتر قۋاتى قارجى قوسۇ توبى شەكتى سەرپكەستت-

ىگى، جۇڭگو خۇادىيان توبى شەكتى سەرپكەستىگى

سىياقتى نەشە وىنداعان ورتالىق كاسپورنىدارىن

بەلدەسۇگە باۋراپ، فوتوۋولتتىق ەلەكتر

شىعارۇ نىئاندارىن ئالاسا ورنالاستىردى.

3- رەتكى ورتالقلىڭ شىنجياڭ قىزمەتى

جونىندەگى اڭگىمە ھااجىلىسىنىڭ، 8- رەتكى

مەملەكەتتىك شىنجياڭعا باغىتامالى كومەكتەسۇ

قىزمەت ھااجىلىسىنىڭ رۇخىن دايەكتىلەندىرۇ،

تىناققاتىندىرۇ ؤۇشىن، يىىل خۇادىيان توبى اۋتو-

نومىيالى رايوندىق خالىق ۋكىمەتپەن 6 كوپ

قۇتكىسىيالى ؤوزارا تولتقاۋدى ؤىر تۇلعالان-

دىرعان ؤىرى تازا ئەنگىيا بازاسىنى كەلىس-

مىنە قول قوبىدى. وسى نىئاندار ئسكە قوسىل-

غان سوك، جىل سايىن جاڭادان ارتقان

”جاسىل ەلەكتىر“ 12 مىللىيارد 700 مىللىيون

كىلوۋات ساعاتتاندان اسىپ، جىل سايىن 4

مىللىيون توننادان ارتىق ولىشەمدى كومىردى

ۋنەمدەۋگە، 10 مىللىيون توننادان ارتىق كومىر

قىشقىل گازىن از شىعارۇعا بولدى.

” 14 - بەسىجىلدىق“ كەزىندە ؤىزى

جوسپار بوينىشا 100 مىللىيارد يۇان قارجى

قوسىپ، 20 مىللىيون كىلوۋاتتىق جاڭا ئەنگىيا

نىئانان اشپ قۇرامىز، ” 14 - بەسىجىلدىقتىڭ “

سوغىنا بارغاندا، قازىندى ئەنگىيا مەمەس ئەنگىيا

گەنەرانتورلارنىڭ سالىستىرماسىن %55كە

جەتكىزىپ، شىنجياڭنىڭ مەملەكەت دارجەلى

تازا ئەنگىيا بازاسىن تۇلالاۋىنا دەم بەرمەز“، -

دەدى خۇادىيان شىنجياڭ ەلەكتر شىعارۇ

شەكتى سەرپكەستىگى پارتكومنىڭ شۇجىيى،

باسالقاسى جان سۇڭ.

مەملەكەت ەلەكتر تورى شىنجياڭ ەلەكتر

قۋاتى شەكتى سەرپكەستىگىنىڭ ساناق ساندى

مالىمەتتەن قاراعاندا، 6- ايدىڭ 30 - كۇنىنە

دەينىن شىنجياڭ ەلەكتر تورى جاڭا ئەنگىيا

جالىي گەنەرانتورلار تىزبەگىنىڭ سىيىمدىلىكى 37

مىللىيون 522 مىڭ كىلوۋاتقا جەتىپ، شىنجياڭ

ەلەكتر تورى جالىي گەنەرانتورلار تىزبەگى

سىيىمدىلەىنىڭ %11.84 نى ۇستاعان.

مەملەكەت ەلەكتر تورى شىنجياڭ قىزمەتى

جونىندەگى اڭگىمە ماچىلىسىندە باس شۇجى

شى جىيىنىڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى؛ ونەر-

كاسپىتنىڭ نەگىزىن كۇشەيتىپ، ونىمىدىلىگىن

ارتتىرۇدى جانە تىيىن جاڭالاپ، دارجەسىن

جوعارىلاتۇدى لىگەرلىلەتىپ، شىنجياڭنىڭ

رەكشە ابزال كاسپ سالاىسىن جەتىلدىرىپ،

زورايتىپ، جەرگىلىكتى بۇقارانى كىردىستەرىن

ارتتىرىپ، ياۋىعا باستاۋ كەرەك.

شىنجياڭ ”ئۇش بازا، ؤىر ارنا“ قۇرىلد-

سىن ورنىقتى لىگەرلىلەتىپ، يىىل تېانشانىنىڭ

سولئۆستىك بوكتەرىندە تىزىللىيون تەكشە

مەنترلىك گاز اۋماعى جانە جۇڭگو مۇناي جىمىيا

كۇشار 20 مىڭ تونالىق فوتوۋولتپەن سۇتەگىن

ؤندىرۇ سىياقتى ؤىر توپ كەلەلى نىئان قۇ-

رىلىىن ئۆيىندى لىگەرلەتۇدى جولعا قوبىدى؛

مايتاۋ مۇناي جىمىياسى ؤىر مىللىيون 200 مىڭ

تونانا تانئان ەتپلەن ؤوندىرۇ، جۇڭگو مۇناي

جىمىياسى تارىم وزەنى مۇناي ايرىۋ جىمىيا ونەر-

كاسىبى شەكتى جاۋاپكەرلىشلك سەرپكەستىگە-

نىڭ ؤىر مىللىيون تونالىق ەتپلەن ؤوندىرۇ

سىياقتى ؤىر توپ ئۆيىندى نىئانداردىڭ دىنغىى

مەرزىمدىك قىزمەتن بەلسەندى لىگەرلىلەتتى.

كۇشار قالاسىنىڭ مي قايناعان ؤشول دا-

لاسىندا دۇنيە ؤجۇزى بوينىشا ەڭ ۋلكەن فو-

توۋولتتىق ەلەكترمەن سۇتەگىن ؤوندىرۇ نە-

سانى قۇرىلىسى قاۋىرت جۇرىلۇدە. ” ؤىز-

دىڭ فوتوۋولتتىق ەلەكترمەن سۇتەگىن

ؤندىرۇ نىئانىمىز شىنجياڭ ونەر كاسپىنىڭ

نەگىزدى كۇشەيتىپ، ونىمىدىلىكتى ارتتىرىۋىنا

جانە تىيىن جاڭالاپ، دارجەسىن جوعارىلاتۇد-

نا دەم بەرۇ جونىنەن ماڭىزدى ھان الادى“، -

دەدى جۇڭگو مۇناي جىمىياسى شىنپىشنىڭ

شىنجياڭ لۇيچىڭ جاڭا ئەنگىيا شەكتى سەرپك-

تەستىگىنىڭ اتقارۇشى القاسى فان لىنىۋىڭ.

قازىر قولدا بار مۇناي جىمىيا كاسىپ

سالاسى نەگىزىن جانە مۇناي، كومىر، تاىيىعى

كاز سىياقتى بايلىقتاردى سۇيەنىش ەنە وتىرىپ،

كورلا شائڭكۇ جوعارى، جاڭغا تەحنىكالىق

كاسىپ سالاسىن اشۇ رايونى مۇناي، مۇناي

جىمىيا كاسىپ سالاسى باقشاسى ەتپلەىن،

سونداي- اق تومەنگى بۇنىداعى كاسىپ

سالاسى تىزبەگىن، مۇناي ايرىۋ - جىمىيا ونەر-

كاسىبى - توقماشلىق ؤىر تۇلعالانغان تۇتاس

كاسىپ سالاسىنى اشۇ رايونى مۇناي، مۇناي

كاشىبى - توقماشلىق ؤىر تۇلعالانغان تۇتاس

كاشىپ سالاسى تىزبەگىن، جىمىيا ونەر كاسىبى

جاڭا ماتەرىيالدارى كاسىپ سالاسى تىزبەگىن

كۇش سالا تۇلعالاپ، كاسىپ سالاسى شوعە-

رىن قالىپتاستىرۇدا، مۇنىڭ ئىشىندە مۇناي

ايرىۋ - جىمىيا ونەر كاسىبى - توقماشلىق ؤىر

تۇلعالانغان تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگى

سالىنغاننان كەيىن، ” ؤىر شوق ماقتادان“،

” ؤىر تامشى مۇنايدان“، ” ؤىر تەكشە گازدان“

” ؤىر نوپ كەزدەمەگە“، ” ؤىر كىمەگە“ دە-

يىنگى تىيىن جاڭالاپ، دارجەسىن جوعارىلاتۇ-

دى جۇزەگە اسىرىپ، ؤنىم قۇنى 100 مىللىيارد

يۇاننان اساتىن كولەمدى قالىپتاستىرىپ، 100

مىڭ ادامدى جۇمىستاناۋعا باستايدى.

كەزەكتە شىنجياڭ كومىردەن مۇناي، گاز

ؤندىرۇ ستراتەگىيالىق بازاسى قۇرىلىسىن ور-

نىقتى لىگەرلىلەتىپ، وسى زامانعى كومىر جىمىيا

ونەر كاسىبى كاسىپ سالاسىن تارتىپپەن دامىتۇ-